

## **ВИСНОВОК**

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Аманамах Річмелл Бааби на тему «Корпоративне управління та рівень якості фінансової звітності: медіативна роль внутрішнього контролю, фінансового левериджу та якості зовнішнього аудиту», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**

### **Характеристика особистості здобувача**

Аманамах Річмелл Бааба, 1969 року народження, громадянка Гани, закінчила у 2010 році Університет науки і технології Кваме Нкрума, м. Кумасі, Гана за спеціальністю «Ділове адміністрування», працює старшим викладачем кафедри бухгалтерської освіти в Університет професійної освіти та розвитку підприємництва Акентен Аппіах-Менк, м. Кумасі, Гана. З 01 грудня 2020 року є аспіранткою Сумського державного університету за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради СумДУ (протокол № 11 від «11» вересня 2021 р.).

За час навчання в аспірантурі Аманамах Річмелл Бааба, зарекомендувала себе сумлінною, відповідальною та високопрофесійною дослідницею. Опанувала сучасні методи наукового пізнання та аналізу даних.

Приймала участь у міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Світовий симпозіум з фінансів та банківської справи (Литва, 13-15 грудня 2023 р.) та Всесвітня фінансова конференція (Норвегія, 2-4 серпня 2023 р.).

Основні наукові положення, результати й висновки дисертаційної роботи опубліковано у 4 наукових публікаціях за темою дисертації, з них: 1 у виданні, яке індексується наукометричною базою Scopus, 3 – у виданнях, які відносяться до переліку наукових фахових видань України.

Дисертаційна робота Аманамах Річмелл Бааби є комплексним дослідженням, яке розвиває інноваційні наукові та методичні підходи, а також практичні інструменти комплексного оцінювання корпоративного управління та якості фінансової звітності у компаніях, як публічних, так і приватних, що функціонують у Гані, Нігерії та Південній Африці. Паралельно з цим дослідження враховує зміни, на які впливає корпоративне управління, що дозволяє підвищити достовірність фінансової інформації та її релевантність в процесі ухвалення ефективних управлінських рішень.

### **Актуальність теми дослідження**

Корпоративне управління відіграє вирішальну роль у забезпеченні стабільного бізнес-середовища та формування привабливого інвестиційного клімату для Гани, Нігерії та Південної Африки, враховуючи той факт, що саме ці країни стикаються з викликами, пов'язаними з недосконалою регуляторною базою, корупційними ризиками та обмеженим доступом до якісних механізмів внутрішнього контролю. Зупиняючись на фінансовій звітності, справедливо зазначити, що вона є основним джерелом інформації для інвесторів і регуляторів, але її якість у Гані, Нігерії та Південній Африці часто ставиться під сумнів через маніпуляції, недостатній контроль і вплив зовнішніх факторів. Високий рівень залучених позикових коштів у компаніях досліджуваних країн формують ризики щодо достовірності фінансової інформації. Це пов'язано з тим, що менеджмент суб'єктів господарювання намагається оптимізувати процес акумуляції позикових ресурсів з метою підвищення вигляду фінансової стійкості для кредиторів і потенційних інвесторів. У свою чергу, якість зовнішнього аудиту також залишається важливим чинником для Гани, Нігерії та Південної Африки, оскільки незалежність аудиторів і дотримання міжнародних стандартів не завжди знаходиться на належному рівні, а це, відповідно, знижує довіру до фінансової звітності. В свою чергу, регуляторні органи постійно змінюють вимоги, намагаючись адаптуватися до глобальних стандартів, проте швидкість й якість цих процесів залишається незадовільною.

Таким чином, дослідження медіативної ролі внутрішнього контролю, фінансового левериджу та якості зовнішнього аудиту в аспекті ефективного корпоративного управління є особливо важливим для Гани, Нігерії та Південної Африки, а його результати можуть сприяти розробці ефективних механізмів регулювання та покращенню інвестиційного клімату в цих країнах.

### **Зв'язок роботи з науковими програмами та темами**

Дисертаційна робота виконана відповідно до певних міжнародних звітів і концептуальних міжнародних угод, зокрема Cadbury Report (1992), Turnbull Report (1997), OECD Framework (2004), ROSC (2010) та Conceptual Framework for Financial Reporting (2018). Паралельно із зазначеним, у роботі враховано регуляторні нормативно-правові акти Гани, Нігерії та Південної Африки, зокрема ключові законодавчі акти та нормативні документи, такі як Ghana's Companies Act (2019), Nigeria's Companies and Allied Matters Act (2020), and South Africa's Companies Act (2008) and King IV Report (2016).

### **Особистий внесок здобувача у виконання дисертаційної роботи**

Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Автором дисертації особисто виконано огляд та аналіз даних літератури за темою наукового дослідження, сформульовано мета роботи, її завдання, сформований план. Дисертантом власноруч реалізовані всі етапи дисертаційного дослідження та підготовлені кожний розділи роботи з використання сучасних методів наукового пізнання. Дисертантом разом із науковими керівниками проведено узагальнення одержаних результатів дослідження, сформульовано основні положення та висновки. Автором самостійно підготовлені матеріали для публікацій та публічних виступів.

## **Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, що сформульовані в дисертації**

Дисертаційне дослідження Аманамах Річмелл Бааби виконано на високому методичному рівні з використанням комплексу сучасних методів дослідження. Основні наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, логічно випливають з одержаних результатів та є достатньо обґрунтованими. Вони відповідають поставленій меті та завданням дослідження. Дисертаційну роботу виконано на достатньо обґрунтованому рівні. Чітко структуровано основні напрямки дослідження, зокрема об'єднано модеруючі змінні, такі як внутрішній контроль, фінансовий леверидж і якість зовнішнього аудиту в контексті країн Африки на південь від Сахари. Отримані результати містять детальне відображення взаємовідносин між суб'єктами корпоративного управління. Достовірність одержаних результатів підтверджується системним підходом до комплексного вирішення наукових та практичних задач, використанням апробованих методів досліджень, перевіркою адекватності побудованих моделей і детальним обґрунтуванням основних положень та висновків.

### **Наукова новизна результатів**

Дослідження підкреслює вирішальну роль незалежного аудиторського аналізу у підвищенні якості фінансової звітності, забезпечуючи дотримання бухгалтерських стандартів і прозорість фінансової інформації. Здобутки автора свідчать про необхідність збільшення інвестицій з боку урядів, керівників організацій та інвесторів у створення компетентних і незалежних аудиторських комітетів. Дослідження підтверджує, що висока якість фінансової звітності залежить від ефективного впровадження механізмів корпоративного управління. Результати вказують на необхідність виділення ресурсів та проведення навчання для забезпечення ефективного корпоративного управління, що є критично важливим для сталого розвитку організацій та захисту інтересів їх стейкхолдерів. Встановлено ролі зовнішніх аудиторів у підвищенні довіри до фінансових звітів.

Дослідження свідчить, що організації, які готові інвестувати у високоякісні зовнішні аудити, демонструють вищу якість фінансової звітності. Сформовані практичні рекомендації щодо підвищення ефективності та надійності механізмів корпоративного управління та фінансової звітності. Ідентифіковані складні взаємозв'язки між корпоративним управлінням, характеристиками компаній та якістю фінансової звітності. Встановлено, що точність фінансової звітності значною мірою залежить від таких факторів, як гендерна різноманітність у складі ради директорів та незалежність аудиторського комітету, особливо з урахуванням модераційного впливу внутрішнього контролю, фінансового левериджу та зовнішнього аудиту. У дослідженні інтегруються різні теоретичні підходи, зокрема теорія агентських відносин, теорія зацікавлених сторін, теорія відповідального управління, економіка трансакційних витрат, теорія залежності від ресурсів і теорія управлінської гегемонії. Також розглядаються різні моделі корпоративного управління, зокрема англосаксонська, континентально-європейська та японська. Крім того, проаналізовано та визначені вузьких місць регуляторних актів Гани, Нігерії та Південної Африки. Сукупність цих теоретичних підходів і нормативно-правових актів забезпечує комплексну основу для розуміння та вдосконалення механізмів корпоративного управління та фінансової звітності.

### **Практичне значення отриманих результатів.**

Дослідження Аманамах Річмелл Бааби пов'язане з діяльністю Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) і Ради зі стандартів фінансового обліку (FASB) в аспектах впровадження концептуальних основ фінансової звітності. Крім того, дисертаційна робота розвиває положення, які можуть бути покладені в систему вдосконалення Міжнародних стандартів фінансової звітності. Підвищення якості фінансової звітності є невід'ємною складовою завдань Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД).

Крім того, дослідження Аманамах Річмелл Бааби узгоджується та повинне розглядатись в межах Цілей сталого розвитку ООН: Ціль 8 (Гідна

праця та економічне зростання), в аспекті підвищення результативності функціонування економічних агентів за рахунок впровадження ефективного корпоративного управління; Ціль 9 (Промисловість, інновації та інфраструктура), в аспекті активного залучення інвестиційних ресурсів до компаній з прозорою фінансовою звітністю; Ціль 12 (Відповідальне споживання та виробництво), в аспекті врахування екологічних та соціальних показників звітності, що дозволяє оцінити ступінь впливу на довкілля та суспільство.

### **Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях, персональний внесок здобувача**

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 4 наукових публікаціях за темою дисертації, з них: 1 у виданні, яке індексується наукометричною базою Scopus, 3 – що опубліковані у виданнях, які відносяться до переліку наукових фахових видань України, матеріали 2 конференцій. Сукупність усіх публікацій відображає викладені в дисертації результати дослідження, що відповідає вимогам п. 8, 9 вимог до присудження ступеня доктора філософії «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року.

### **Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:**

1. Amanamah R. B. Exploring the impact of board experience diversity on voluntary disclosure: The moderating role of firm size. *Corporate Board: Role, Duties and Composition*, 2024. № 20(3). P. 91–104. DOI: 10.22495/cbv20i3art9

2. Amanamah R. B. Corporate Governance, Financial Leverage, External Audit Quality, and Financial Reporting Quality in Ghanaian Companies. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2024. № 8(1). P. 43-62. DOI: 10.61093/fmir.8(1).43-62.2024

3. Amanamah R.B. Examining the Moderating Role of Firm Characteristics in the Corporate Governance-Financial Reporting Quality Nexus: Evidence from a Developing Country. *Business Ethics and Leadership*, 2024. № 8(1). P. 28-44. DOI: 10.61093/bel.8(1).28-44.2024

4. Amanamah R.B. The Impact of Firm Age on Independent Audit Committee and Voluntary Disclosure Quality. *African Journal of Applied Research*, 2025. № 11(1). P. 228-256. DOI: 10.26437/ajar.v11i1.847

### **Оцінка мови та стилю дисертації**

Матеріали дисертації викладено англійською мовою, послідовно за формально-логічною структурою з дотриманням наукового стилю написання.

### **Відповідність фаху**

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

### **Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.**

За результатами перевірки дисертаційної роботи Аманамах Річмелл Бааби на тему «Корпоративне управління та рівень якості фінансової звітності: медіативна роль внутрішнього контролю, фінансового левериджу та якості зовнішнього аудиту», на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; навмисних спотворень не виявлено. Звідси можна зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

### **Загальний висновок**

Дисертаційна робота Аманамах Річмелл Бааби за актуальністю проблеми, методичними підходами, обсягом, ґрунтовністю аналізу та інтерпретацією отриманих даних, повнотою викладу принципів наукових положень, науково-теоретичним та практичним значенням повністю відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а дисертант, з урахуванням виконання у повному обсязі освітньої складової освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукової роботи, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Голова апробаційної ради  
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська  
справа, страхування та фондовий ринок»  
доктор економічних наук, професор,  
перший проректор  
Сумського державного університету



Інна ШКОЛЬНИК